

Lainsäädäntöneuvos Annika Parsons, puh 050-3259860

Hallintovaliokunta 20.1.2023

HE 149/2022 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 149/2022 vp)

YLEISTÄ

Vuonna 2011 voimaan tulleen hätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) (jatkossa *hätäkeskuslaki*) sääntely on osin ristiriidassa EU:n tietosuoja-asetuksen kanssa ja se on välttämätöntä päivittää vastaamaan tietosuoja-asetuksen sääntelyä. Vaikka hätäkeskuslakia ei nyt muutettaisi, on suomalaisessa tuomioistuinmessä ensisijaisesti sovellettava yhteisön oikeussääntöjä. Tämä tarkoittaa, että tietosuoja-asetuksen vastaista toimintaa ei voida perustella kansallisella lainsäädännöllä.

Hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 149/2022) pidettiin asiantuntijalausuntojen mukaan pääsääntöisesti perusteltuna, asianmukaisena ja välttämättömänä.

Hätäkeskuslaitos pitää esitettyjä muutoksia välttämättöminä ja toteaa, että hätäkeskustoimintaan osallistuville viranomaisille on tärkeää, että ylikansallisten säädösten sisältö huomioidaan selkeästi kansallisissa säännöksissä. Hätäkeskuslaitoksen Oulun hätäkeskuksen mukaan esitys ei muuta hätäkeskuspalvelun mukaista hätäilmoitusten vastaanottoa ja arviointia sekä hätäilmoituksen tai tehtävän välittämistä asianomaiselle viranomaiselle tai viranomaisen tehtäviä sopimuksen perusteella hoitavalle nykytilanteesta. Hätäkeskuslaitoksen Keravan hätäkeskuksen käsityksen mukaan on tarpeellista, että hätäkeskustoiminnasta annettua lakia muutetaan tietosuoja-asetuksen, lainsäädännössä tapahtuneiden sekä muiden hätäkeskustoimintaan vaikuttaneiden muutosten vaatimusten mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä, että hätäkeskustoiminnasta annettu laki saadaan päivitettyä vastaamaan EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisia vaatimuksia.

Oikeusministeriön mukaan hallituksen esitys on henkilötietojen suojan osalta valmisteltu huolellisesti. Esityksessä on tehty asianmukaisesti selkoa yleisen tietosuoja-asetuksen osalta kansallisen sääntelyliikkumavaran käytöstä sekä perusteltu ehdotettavan erityissääntelyn oikeasuhteisuutta, yleisen edun mukaisuutta ja välttämättömyyttä huomioiden niin EU:n tietosujasääntelyn kuin perustuslakivaliokunnan reunaehdot. Oikeusministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota arkaluonteisina pidettävien henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen.

Poliisihallituksen mukaan hätäkeskustoiminnasta annetun lain uudistaminen esitetyllä tavalla on välttämätöntä. Esitetty uudistus ei muuta merkittävästi hätäkeskustoimintaa tai vaikuta kansalaisen avunsaantiin. Esitetyt muutokset ajantasaistavat tietosuojaan ja tietojen käsittelyyn liittyviä asiakokonaisuuksia ja järkevöittävät tietojen käsittelyä viranomaisten omien tehtävien hoidossa sekä hätäkeskuspäivystäjien koulutuksessa ja hätäkeskuslaitoksen laillisuusvalvonnassa.

Rajavartiolaitoksen esikunta pitää esitystä ja sen tavoitteita oman toimialansa osalta kannatettavina.

19.11.2020

Tietosuojavaltuutetun toimisto pitää esitettyjä muutoksia perusteltuina ja tarpeellisina, mutta kiinnittää huomiota arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyn välttämättömyysedellytykseen ja sääntelyn täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen.

HUS-yhtymä pitää lakiin ehdotettuja muutoksia hyvinä ja tarpeellisina, mutta tuo esiin HUS-yhtymän ensihoitopalvelun järjestämisvastuun 1.1.2023 alkaen Helsingin ja Uudenmaan alueella.

Helsingin kaupungin pelastuslaitoksen mukaan esityksessä olevat muutokset parantavat ja selkeyttävät Hätäkeskuslaitoksen tehtäviä ja yhteistyörajapintoja Hätäkeskuslaitoksen ja yhteistyöviranomaisten, kuten pelastuslaitosten välillä.

Pirkanmaan hyvinvointialue pitää erittäin kannatettavana, että luonnoksessa esitetään erotettavaksi tietojärjestelmä sekä siihen liittyvä henkilörekisterinpito toisistaan. Loogisen henkilörekisterin muodostaminen poistaa nykyisen tulkintaepäselvyyden henkilötietojen käsittelystä viranomaisen tietojärjestelmissä ja henkilötietojen käsittelyssä.

Suomen Hätäkeskusammattilaisten liitto HAL ry (*jatkossa HAL*) esitti huolensa erityisesti tilannekuvaan, koulutukseen sekä analyysi-, suunnittelu- ja kehittämistoimintaan liittyen. HAL vetoaa kannanotoissaan Hätäkeskuslaitoksen hallituksen esitysluonnokseen keväällä 2022 antaman virallisen lausunnon liitteessä esitettyihin vaikutusarvioihin. Kyseinen liite ei vastaa enää Hätäkeskuslaitoksen johdon tämän hetkistä näkemystä tai Hätäkeskuslaitoksen HE 149/2022 esitykseen antamaa asiantuntijalausuntoa (1.12.2022). Sisäministeriön näkemyksen mukaan HAL:n huolet perustuvat väärin laintulkintoihin esityksen sisällöstä ja voimassa olevasta hätäkeskuslaista. HAL:n yksittäisiin väitteisiin ja ehdotuksiin on vastattu 1.12.2022 ja 13.12.2022 hallintovaliokunnalle annetuissa sisäministeriön asiantuntijalausunnoissa ja edelleen alla sisäministeriön vastineessa.

Pelastusopisto pitää tärkeänä sitä, että hallituksen esitysluonnoksessa on erityisesti kiinnitetty huomiota hätäkeskuspäivystäjien koulutukseen, hätäilmoitusten ja -tallenteiden merkitykseen koulutusta annettaessa sekä toisaalta tietosuojakysymyksiin tietoja luovutettaessa.

Ulkoministeriö on lausunut esityksestä siltä osin kuin se käsittää ulkoministeriön toimialaan kuuluvaa sääntelyä. Ulkoministeriö on osallistunut esityksen valmisteluun konsulipalvelulain muutosta koskevilta osin ja ollut mukana hätäkeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen valmistelussa. Ulkoministeriö tukee esityksen toteuttamista esitetyssä muodossa.

Onnettomuustutkintakeskuksen (OTKES) lausunnon mukaan lakiesityksessä lisättäisiin turvallisuustutkintalakiin jo käytännössä kokeiltu järjestely, jossa Hätäkeskuslaitos avustaa OTKES:a onnettomuusilmoitusten vastaanotossa. Lisäys on OTKES:n mukaan erinomainen.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen ja Pohjois-Karjalan pelastuslaitos-liikelaitoksen yhteisessä lausunnossa tuodaan esiin pelastuslain ja pelastustoimen laitteista annetun lain muutostarpeita pelastustoimen valvontatehtävien tiedonsaannin varmistamiseksi ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi sekä kiinnitetään huomiota hallinnollisten alueiden yhteistyön kehittämiseen.

Perustuslakivaliokunnalla (PeVL 55/2022) ei ollut huomauttamista sääntelyn perusteista (kohta 7) ja lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunnalle antamissaan asiantuntijalausunnoissa apulaistietosuojavaltuutettu Hautala, professori Mäenpää ja professori Voutilainen pitivät ehdotettua henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä sääntelyä perustuslaki ja EU tietosuojalainsäädäntö huomioon ottaen yleisesti arvioiden aiheellisenä, asianmukaisena ja perusteltuna. Alla olevassa ministeriön vastineessa tuodaan esiin ne perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteluissa esiin nostetut ja asiantuntijoiden esittämät hätäkeskuslain esitykseen liittyvät tarkennusehdotukset, jotka ministeriö katsoo kannatettaviksi. Ministeriön näkemyksen mukaan kyseisillä hallituksen esityksen muutosehdotuksilla parannettaisiin lainmuutosten perustuslainmukaisuutta sekä sääntelyn selkeyttä ja eheyttä.

19.11.2020

SISÄMINISTERIÖN VASTINE

1. Häätäkeskuslaki

2 § Määritelmit

Perustuslakivaliokunnalle antamassaan asiantuntijalausunnossa professori Vuottilainen tuo esiin, että hallituksen esityksessä käytetään yksikköä ja monikko vaihtelevasti sosiaali- ja terveystoimen viranomaisista tai sosiaali- ja terveystoimien palvelujen järjestämisestä vastaavista viranomaisista.

Sisäministeriön vastaus

Sisäministeriö ehdottaa, että esitettyä pykälää täsmennettäisiin seuraavasti:

2 §

Määritelmit

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *hätäilmoituksella* hätätilanteita koskevia ja muita vastaavia pelastustoimen, poliisin sekä **sosiaali- ja terveystoimen** ja Rajavartiolaitoksen välittömiä toimenpiteitä edellyttäviä ilmoituksia;
- 2) hätäkeskuspalvelulla hätäilmoitusten vastaanottamista ja arviointia sekä hätäilmoituksen tai tehtävän välittämistä asianomaiselle viranomaiselle tai viranomaisen tehtäviä sopimuksen perusteella hoitavalle;
- 3) hätäkeskustoiminnalla hätäkeskuspalveluja ja Häätäkeskuslaitoksen välittämään hätäilmoitukseen tai tehtävään liittyviä pelastustoimen, poliisin ja **sosiaali- ja terveystoimen** ja Rajavartiolaitoksen välittömiä toimenpiteitä edellyttävien lakisääteisten tehtävien hoitamista Häätäkeskuslaitoksen tuella;
- 4) kiireellisillä tukipalveluilla hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvää pelastustoimen, poliisin sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten ja Rajavartiolaitoksen kiireellisen toiminnan välttämätöntä tukemista asianomaisen viranomaisen määräyksen tai ohjeen perusteella;
- 5) muilla tukipalveluilla pelastustoimen, poliisin ja **sosiaali- ja terveystoimen** ja Rajavartiolaitoksen lakisääteisten tehtävien tukemiseen liittyviä Häätäkeskuslaitoksen toimia;
- 6) oma-aloitteisella tehtävällä pelastustoimen, poliisin, **sosiaali- ja terveystoimen** tai Rajavartiolaitoksen oma-aloitteisesti ilman Häätäkeskuslaitoksen toimenpiteitä käynnistämää lakisääteistä tehtävää, jossa käytetään hätäkeskustoimintaa varten hätäkeskustietojärjestelmässä olevia viranomaisen resursseja tai jolla voi olla merkittävä vaikutus Häätäkeskuslaitoksen toimintaan tai jossa on kohonnut viranomaisen työturvallisuusriski;
- 7) *hätäkeskustietojärjestelmällä* tietojenkäsittelylaitteista, ohjelmistoista ja muusta tietojenkäsittelystä koostuvaa kokonaisjärjestelyä, jota on tarkoitettu käytettäväksi henkilötietojen sähköiseen käsittelyyn, asiakasasiakirjojen tallentamiseen ja ylläpitoon hätäkeskustoiminnan mahdollistamiseksi, toteuttamiseksi ja turvaamiseksi.

4 § Häätäkeskuslaitoksen tehtävät

Professori Vuottilaisen lausunnon mukaan Häätäkeskuslaitos tuottaa palveluja laissa tarkoitetuille viranomaisille, mutta sanonnallisesti myös tietosuojaoikeudellisesti olisi tarpeen, että laissa selkeästi säädettäisiin siitä, että Häätäkeskuslaitos toimii lakisääteisesti esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimien palvelujen järjestämisestä vastaavien viranomaisten (hyvinvointialueet) lukuun, jolloin järjestämisvastuullisena olisivat sosiaali- ja terveystoimien viranomaiset hyvinvointialueella.

Sisäministeriön vastaus

Sisäministeriö ehdottaa, että esityksen 4 §:n 1 momentin 1 kohtaa tarkennettaisiin vastaamaan tosiasiallista nykytilaan niin, että Häätäkeskuslaitos vastaanottaa ja arvioi sekä välittää tehtävän poliisin, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluista järjestämisvastuussa olevan viranomaisen ja Rajavartiolaitoksen lukuun näiden viranomaisten antamien ohjeiden ja suunnitelmien perusteella. Esityksen 4 §:n 1 momentin 1 kohta ehdotetaan täsmennettävän seuraavasti:

4 §

Hätäkeskuslaitoksen tehtävät

Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on:

- 1) hätäkeskuspalvelujen tuottaminen **toimivaltaisen viranomaisen antamien ohjeiden mukaisesti**;

19.11.2020

6 § Hätäkeskuslaitoksen johtaminen

Professori Voutilaisen mukaan voimassa olevan hätäkeskuslain 6 §:n 2 momentin mukaan "Johtaja edustaa valtiota ja valvoo valtion etua ja oikeutta muussa viranomaisessa tai tuomioistuimessa, jollei Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksessä toisin määrätä". Lähtökohtaisesti valtion viranomainen edustaa omalla toimialallaan valtiota. Voimassa olevaa ja ehdotettua säännöstä voidaan pitää poikkeuksellisenä, koska valtion edustaminen on kohdistettu tietyn virkamiehen tehtäväksi lakisääteisenä tehtävänä ja lisäksi edustamista ei ole rajattu selvästi säännöksessä koskemaan Hätäkeskuslaitoksen toimialaa, vaan edustaminen on jätetty lain sanamuodossa avoimeksi. Poikkeuksellisen sääntelystä tekee myös se, että laissa säädetystä voidaan poiketa hallinnon sisäisellä määräyksellä - työjärjestyksellä. Voutilaisen mukaan tällainen sääntelymalli on ongelmallinen lähtökohdiltaan normihierarkkisesti tarkasteltuna.

Sisäministeriön vastaus

Sisäministeriö yhtyy Voutilaisen näkemykseen ja ehdottaa, että esitetyn 6 §:n 2 momentti kumotaisiin ja 3 momentti siirrettäisiin 2 momentiksi seuraavasti:

6 §

Hätäkeskuslaitoksen johtaminen

Hätäkeskuslaitosta johtaa Hätäkeskuslaitoksen ylijohtaja.

Hätäkeskuslaitoksen ylijohtajan tehtävistä annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

7 § Asioiden ratkaiseminen

Professori Voutilainen on ottanut edellä olevan 6 §:n 2 momentin osalta kantaa siihen, että kyseinen sääntely on poikkeuksellinen, koska laissa säädetystä voidaan poiketa hallinnon sisäisellä määräyksellä. Voutilaisen mukaan tällainen sääntelymalli on ongelmallinen lähtökohdiltaan normihierarkkisesti tarkasteltuna.

Sisäministeriön ehdotus

Asioiden ratkaisemista koskevassa 7 §:ssä on 6 §:n 2 momenttia vastaava normihierarkkisesti ongelmallinen sääntelymalli. Pykälän mukaan Hätäkeskuslaitokselle kuuluvat asiat ratkaisee Hätäkeskuslaitoksen ylijohtaja tai muu virkamies, jolle sellainen toimivalta on työjärjestyksessä annettu. Tässäkin sääntelyssä laissa säädetystä voidaan poiketa hallinnon sisäisellä määräyksellä eli työjärjestyksellä.

Pykälä sisältää myös päällekkäistä sääntelyä lain 9 §:n kanssa. Lain 9 §:ssä säädetään, että Hätäkeskuslaitoksen hallinnon ja toimintojen järjestämisestä, organisaatiosta ja henkilöstön tehtävistä määrätään tarkemmin Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksessä. Työjärjestyksessä annetaan määräykset myös sijaisuuksista, asioiden käsittelystä ja ratkaisemisesta sekä henkilöstön nimittämisestä. Lisäksi 9 §:n 2 momentin mukaan Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksestä päättää Hätäkeskuslaitoksen johtaja, ja esityksen mukaan ylijohtaja.

Sisäministeriö ehdottaa, että 7 § *kumottaisiin*, koska pykälä on normihierarkkisesti ongelmallinen ja se myös sisältää päällekkäistä sääntelyä lain 9 §:n kanssa. Lisäksi Hätäkeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (877/2010) 4 § (*Hätäkeskuslaitoksen ylijohtajan tehtävät*) on tarkoitus täsmentää vastaavasti siten, että Hätäkeskuslaitoksen ylijohtaja vastaisi toiminnan tuloksellisuudesta ja tavoitteiden saavuttamisesta sekä raportoi näistä sisäministeriölle. Lisäksi asetukseen on tarkoitus lisätä, että ylijohtaja ratkaisee Hätäkeskuslaitokselle kuuluvat asiat ja että ylijohtaja voi ottaa yksittäistapauksessa ratkaistavakseen asian, joka muutoin olisi muun virkamiehen ratkaistava. Sisäministeriön ehdotus:

7 §

Asioiden ratkaiseminen

Kumotaan

19.11.2020

8 § Nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset

Professori Voutilainen on ottanut edellä olevan 6 §:n 2 momentin osalta kantaa siihen, että kyseinen sääntely on poikkeuksellinen, koska laissa säädetystä voidaan poiketa hallinnon sisäisellä määräyksellä. Tällainen sääntelymalli on ongelmallinen lähtökohdiltaan normihierarkkisesti tarkasteltuna.

Sisäministeriön ehdotus

Nimittämistä ja kelpoisuusvaatimuksia koskevassa 8 §:n 1 momentissa on 6 §:n 2 momenttia vastaava normihierarkkisesti ongelmallinen sääntelymalli. Pykälän 1 momentin mukaan Häätäkeskuslaitoksen ylijohtajan nimittää valtioneuvosto ja lisäksi Häätäkeskuslaitoksen muun henkilöstön nimittää Häätäkeskuslaitoksen ylijohtaja, jollei työjärjestyksessä toisin määrätä. Häätäkeskuslaitoksen muun henkilöstön nimittämistä koskevassa sääntelyssä laissa säädetystä voidaan poiketa hallinnon sisäisellä määräyksellä eli työjärjestyksellä. Tällainen sääntelymalli on ongelmallinen lähtökohdiltaan normihierarkkisesti tarkasteltuna.

Sisäministeriö tuo myös esiin, että Häätäkeskuslaitoksen johtajan, hallituksen esityksen mukaisen ylijohtajan, kelpoisuudesta ei ole tällä hetkellä sääntelyä häätäkeskuslaissa tai häätäkeskustoiminnasta annetussa Valtioneuvoston asetuksessa. Esimerkiksi poliisin hallinnosta annetussa laissa (110/1992) tai Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (2005/577) säädetään poliisiylijohtajan, Keskusrikospoliisin päällikön ja Suojelupoliisin päällikön viran kelpoisuusvaatimuksista ja virkaan nimittämisestä sekä Rajavartiolaitoksen virkojen kelpoisuus- ja erityisistä kelpoisuusvaatimuksista.

Valtion virkamieslain 8 §:n 2 momentin mukaan Häätäkeskuslaitoksen ylijohtajalta vaaditaan virkamieslain mukaisesti ylempi korkeakoulututkinto, tehtävän edellyttämä monipuolinen kokemus, käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus.

Sisäministeriö ehdottaa esitetyn pykälän 1 momenttia täsmennettävän seuraavasti:

8 §

Nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset

Häätäkeskuslaitoksen ylijohtajan nimittää valtioneuvosto. **Häätäkeskuslaitoksen ylijohtajan viran kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtion virkamieslain 8 §:ssä.**

14 a § Yhteistyöviranomaisten ohjeistuksen tallentaminen

Professori Vuotilainen tuo esiin, että hallituksen esityksessä käytetään yksikköä ja monikko vaihtelevasti sosiaali- ja terveystoimen viranomaisista.

Sisäministeriön vastaus

Sisäministeriö ehdottaa, että 14 a §:n 2 momentissa *sosiaali- ja terveystoimen viranomainen* muutettaisiin muotoon *sosiaali- ja terveystoimi* seuraavasti:

14 a §

Yhteistyöviranomaisten ohjeistuksen tallentaminen

Pelastustoimi, poliisi, **sosiaali- ja terveystoimi** ja Rajavartiolaitos tallentavat häätäkeskustietojärjestelmään hälytysohjeet ja vaste-ehdotukset, jotka sisältävät pelastus-, poliisi- ja sosiaali- ja terveystoimen ja Rajavartiolaitoksen tehtäviä suorittaviin yksiköihin tai tahoihin liittyvät tarvittavat tiedot.

4 luku - Henkilötietojen käsittely

Häätäkeskuslain päivittäminen vastaamaan tietosuojasetusta ei vaaranna häätäkeskuspäivystäjien tehtävien hoitamista tai kansalaisten henkeä ja turvaa. Henkilötietojen ja yksityiselämän suojaa ei ole nostettu

19.11.2020

esityksessä yleistä turvallisuutta tai kansalaisten henkeä ja terveyttä korkeammalle. Henkilötietojen tallentaminen hätäkeskustietojärjestelmään merkitsee yksityisyydensuojan rajoittamista ja esitys nimenomaisesti mahdollistaisi hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten henkilötietojen käsittelyn hätäkeskustointaan liittyvän lakisääteisen tehtävän suorittamiseksi. Esityksen sisältämä henkilötietojen ja yksityiselämän suojan rajoittaminen on oikeasuhtaista ja välttämätöntä sekä tarkkarajaista.

16 § Henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus

HAL:n lausunnon mukaan Hätäkeskuslaitos ei pysty verkottuneessa toimintaympäristössä, eikä yksittäisten tehtävienkään osalta, huolehtimaan tehtävistään, ellei sillä ole mahdollisuutta tarkastella aikaisemmin päättyneitä tai käynnissä olevia tehtäviä tilannekuvan ylläpitämiseksi. HAL:n mukaan Hätäkeskuslaitoksella ei lakiluonnoksen mukaan olisi enää jatkossa oikeutta sen omassa toiminnassa tarpeellisen tilannekuvan ylläpitämiseen vaaditussa laajuudessa.

Hätäkeskuslaitoksen mukaan Hätäkeskustoimintaan osallistuvat viranomaiset ovat toimintansa tehostamiseksi perustaneet johto- ja tilannekeskuksia ja olisi tarpeellista ottaa kantaa lakia uudistettaessa näiden keskustien tietojen käsittelyoikeuteen.

Helsingin kaupungin pelastuslaitoksen mukaan hallituksen esitys jättää epäselväksi, saako pelastustoimi käyttää hätäkeskustoiminnassa käsiteltäviä tietoja myös tilannekuvan ylläpitämiseen siten, että niitä voidaan vaihtaa pelastuslaitosten välillä. Tämän tulisi pelastuslaitoksen mukaan olla mahdollista lakisääteisten tehtävien toteuttamiseksi. Samoin Pirkanmaan hyvinvointialue esittää henkilötietojen käsittelytarkoitus olisi yksiselitteinen ilman tulkintaepäselvyyksiä. Lisäksi pelastusviranomaisella ei ole vastaavaa toisiokäyttöoikeutta henkilötietojen käsittelyyn kuin poliisilla ja Rajavartiolaitoksella ja pelastustoimen omaa henkilötietojen käsittelyn sääntelyä tulisi kehittää.

Professori Voutilaisen mukaan lakiehdotuksen 16 §:n 2 momenttia tulisi täsmentää vastaamaan käsittelykohteena olevien tietojen arkaluonteisuutta, jolloin myös muita sääntelyn kohteena olevia arkaluonteisia tietoja saa käsitellä vain välttämättömin osin. Perustuslakivaliokunta on katsonut esimerkiksi sosiaalihuollon asiakastietojen kuuluvan arkaluonteisiin tietoihin myös uudistetun tietosuojasääntelyn ajanakin, joten niiden käsittelyn edellytyksiin liittyy vastaavat vaatimukset kuin erityisiin henkilötietoryhmiin (PeVL 15/2018 vp ja PeVL 17/2018 vp). Myös Tietosuojavaltuutetun toimiston ja oikeusministeriön mukaan henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia kuvaavia tietoja on perusteltua pitää valtiosääntöisesti arkaluonteisina. Tällaisina tietoina niiden käsittelyn on oltava välttämätöntä ja sääntelyn täsmällistä ja tarkkarajaista.

Sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa lisättäväksi maininnan *sosiaalihuollon asiakasta koskevista tiedoista* pykälän 2 momenttiin, koska hätäkeskustietojärjestelmässä käsitellään myös sosiaalipäivystykseen liittyviä tietoja.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 55/2022 vp) mukaan ehdotettavaa sääntelyä on syytä täydentää rajauksella biometristen tietojen käsittelystä vain yksittäisen virkatehtävän yhteydessä laissa säädetyin edellytyksin.

Sisäministeriön vastaus

Henkilötietoja käsitellään hätäkeskustoiminnassa kunkin hätäkeskustoimintaan osallistuvan viranomaisen lakisääteisten tehtävien hoitamista varten ja viranomaiset määrittävät henkilötietojen käsittelytarpeen. Esitetyn pykälän 1 momentin mukaan hätäkeskustoimintaan osallistuva viranomainen saisi käsitellä henkilötietoja vain, jos se on tarpeen hätäkeskustoiminnan suorittamiseksi eli Hätäkeskuslaitoksen tuottamien hätäkeskuspalvelujen ja Hätäkeskuslaitoksen välittämään hätäilmoitukseen tai tehtävään liittyvien pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen ja Rajavartiolaitoksen välittömien lakisääteisten toimenpiteiden suorittamiseksi. Lisäksi henkilötietojen käsittely olisi sallittua Hätäkeskuslaitoksen hätäkeskuspalveluihin liittyvien kiireellisten ja muiden tukipalvelujen tai viranomaisen oma-aloitteisen tehtävän suorittamiseksi. Esitys vastaa voimassa olevaa tilannetta.

19.11.2020

Esitys mahdollistaa henkilötietojen käsittelyn hätäkeskustoiminnassa kansalaisten hengen ja turvallisuuden turvaamiseksi samalla kansalaisten yksityisyyttä kunnioittaen ja suojaten tietosuojalainsäädännön mukaisesti. Hätäkeskuspäivystäjällä ei ole voimassa olevan lainsäädännön mukaan oikeutta selailla tehtävätietoja, jos se ei ole perusteltua yksittäisen tehtävän hoitamiseksi. Myös Hätäkeskuslaitoksen, Oulun hätäkeskuksen ja Keravan hätäkeskuksen asiantuntijalausunnon mukaan uudistus ei muuta hätäkeskuspäivystäjän mahdollisuutta oman tilannetietoisuutensa ylläpitämiseen virkatehtävän yhteydessä.

Hätäkeskuslaitoksen tehtävien hoitaminen ja tilannetietoisuuden ylläpitäminen

Esitys mahdollistaa hätäkeskuspäivystäjän tarvitseman tilannetietoisuuden ylläpitämisen. Hätäkeskuspäivystäjä voi esityksen mukaan käsitellä henkilötietoja jatkossakin, jos se on tarpeen lakisääteisten tehtävien ja kyseessä olevan yksittäisen tehtävän hoitamiseksi. Mikäli yksittäisen tehtävän hoitaminen sitä perustellusti vaatii, voi hätäkeskuspäivystäjä esimerkiksi tarkastella toisen tehtävän tehtävätietoja varmistaessaan onko kyseessä sama tapahtuma tai onko paikalle jo hälytetty toimivaltainen viranomainen. Mikäli uusi ilmoitus koskee jo aiemmin kirjattua samaa tehtävää, kirjaa päivystäjä uudet tiedot samalle tehtäväilmoitukselle ja sen yhteydessä päivystäjä näkee tehtävää koskevat tarkemmat tiedot. Hätäkeskustietojärjestelmä myös tukee tietojen saamista hätäilmoituksen yhteydessä siten, että päivystäjä näkee aina tapahtumapaikan lähialueella olevien tehtävien otsikkotason tiedot hätäkeskustietojärjestelmässä (esim. pahoinpitely), mikä riittää hätäkeskuspalvelujen yleisen tilannekuvan hallintaan. Hätäkeskuspäivystäjä ei tarvitse tehtävän yksityiskohtaisia tietoja (esim. kuinka monta puukoniskua uhriin on kohdistunut pahoinpitelyssä tai mikä hätäilmoituksen tekijän nimi tai sukulaisuussuhde hädässä olevaan henkilöön on) tilannekuvan hallintaan. Hätäkeskuslaitoksen käyttämässä hätäkeskustietojärjestelmässä on olemassa reaaliaikainen tilannekuva hätäkeskusviranomaisten käytössä olevista viranomaisten resursseista (yksiköt, sijainti) ja käynnissä olevista tehtävistä (tehtäväluokka sekä siihen sidottujen viranomaisten resurssien määrä). Tämä tieto on jatkossakin salissa tiedossa vuoromestarilla, tehtävänseurannasta vastaavilla päivystäjillä ja ilmoituksen vastaanotosta vastaavilla päivystäjilläkin kunkin tehtävien edellyttämällä tavalla.

Hätäkeskuslaitoksen yleisen tilannekuvan ylläpitäminen on turvattu esityksessä. Hätäkeskuslaitoksen johtokeskuksen tehtävät liittyvät yleisen tilannekuvan ylläpidon osalta hätäkeskusten hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvään tilanne- ja resurssiseurantaan sekä yhteistyöhön muiden viranomaisten tilanne- ja johtokeskusten kanssa. Hätäkeskuslaitos seuraa kuinka paljon hätäilmoituksia tulee alueella, jotta kuormitustilanteesta tehtäviä voidaan jakaa eri hätäkeskuksiin tai tuleeko samasta tilanteesta päällekkäisiä ilmoituksia, jotta voidaan välttää saman tehtävän välittäminen useaan kertaan. Hätäkeskuslaitoksen johtokeskus voi jatkossakin tiedottaa sisäisesti hätäkeskuksia tilanteesta, josta tulee runsaasti ilmoituksia tai mikäli viranomainen on pyytänyt ilmoittamaan esim. etsittävästä henkilöstö ja tämän tuntomerkeistä. Mikäli päivystysosalissa on käynnissä useita puheluita esimerkiksi joukkosurmaan tai suureen tulipaloon liittyen, ja kyseinen tehtävä jakaantuu usealle hätäkeskuspäivystäjälle, on näillä kaikilla oikeus jatkossakin kyseisen tehtävän käsittelyyn tarvittaviin tietoihin. Tämä tapahtuu muun muassa käytössä olevalla järjestelmällä, jolla päivystysosalien etuseinälle heijastetaan tehtävän kannalta tärkeät tiedotukset. Ilmoitukset voidaan syöttää järjestelmään suoraan hätäkeskuksista tai johtokeskuksesta sinne lähetettyjen pyyntöjen perusteella. Hätäkeskuslaitoksessa on myös usean vuoden ajan kehitetty tähän tarkoitukseen uutta tilannekuvajärjestelmää, joka varmistaa tämän tiedonkulun myös jatkossakin.

HAL:n esitys henkilötietojen käsittelyoikeuden laajentamisesta yleisen tilannekuvan ylläpitämiseen ja tuleviin tehtäviin varautumiseen tarkoittaisi käytännössä, että yli 600 hätäkeskuspäivystäjällä olisi rajoittamaton henkilötietojen käsittelyoikeus hätäkeskustietojärjestelmässä vain sillä perusteella, että he työskentelevät hätäkeskuksessa ja voisivat varautua samasta osoitteesta tuleviin mahdollisiin uusiin tehtäviin. Yksityiskohtaisia tehtävätietoja voisi katsella jokainen päivystysvuorossa oleva hätäkeskuspäivystäjä 6 eri hätäkeskuksessa ja seurata esimerkiksi mihin osoitteeseen lähetetään kuinkakin monta poliisipartiota tai ambulanssia, millaisesta sairaudesta on kyse

19.11.2020

tai millaista väkivaltaa yhteydenottajaan tai tämän perheenjäsenen on kohdistettu. Mikäli tehtävä jää auki tietojärjestelmään siksi, että esimerkiksi poliisi täyttää edelleen tehtävälle kuuluvia tietoja, voisi yksityiskohtaisia tehtävätietoja käydä tarkastelemassa myös kaikki seuraavan päivän päivystysvuoroon tulevat päivystäjät kaikissa 6 hätäkeskuksessa. HAL esitys mahdollistaisi siten myös erityisiin ja arkaluonteisiin henkilötietoihin kohdistuvan käsittelyn ilman välttämättömyysvaatimusta. HAL:n esitys ei täytä tietosuojaa-asetuksen eikä perustuslain edellyttämää välttämättömyyden, oikeasuhtaisuuden tai tarkkarajaisuuden vaatimusta. HAL esityksessä henkilötietojen rekisterinpitäjä ei myöskään pystyisi valvomaan henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta eikä siten vastaaman omista rekisterinpitäjän velvoitteistaan tältä osin.

Tällä hetkellä kansalaiset luottavat, että heidän hätätilanteessa tekemänsä puhelu hätäkeskukseen on luottamuksellinen ja sitä käsittelevät vain ne henkilöt, joilla on siihen perusteltu tarve. Kansalaisten luottamus Hätäkeskuslaitokseen romuttuu, jos hätäilmoituksiin liittyviä erityisiä, arkaluonteisia ja syvälle yksityiselämään meneviä tietoja voisi tarkastella jokainen hätäkeskuspäivystäjä silloinkin, kun he eivät osallistu kyseisen tehtävän hoitamiseen, puhelua voisi kuunnella päivystysalissa vieraileva ulkopuolinen henkilö tai autenttista hätäilmoitustallennetta voisi käyttää satojen opiskelijoiden koulutuksessa.

HAL mukaan Hätäkeskuslaitoksen johtokeskuksessa otetaan vastaan hätäilmoituksia, kuten kadonneiden lasten vihjepuhelinpalvelu tai ulkomailta tulevat yhteydenotot, ja siksi johtokeskuksen päivystäjällä tulisi olla oikeus tietojen tarkasteluun myös tilannekuvan ylläpitämiseksi. Hätäkeskuslaitoksen ohjeiden mukaan kadonneiden lasten vihjepuhelinpalvelu on tarkoitettu vain kiireettömiä soittoja varten ja hätätilanteissa kansalaisten on tarkoitettu soittavan aina hätänumeroon 112. Vihjepuhelimeen voi soittaa tilanteissa, kun haluaa esimerkiksi kysyä neuvoa lapsen katoamiseen liittyvissä asioissa, ilmoittaa kadonneeksi ilmoitetun lapsen löytymisestä, ilmoittaa löytäneesi eksyneen tai perheestään erilleen joutuneen lapsen, hakea tietoa kadonneesta lapsesta. Palvelu on pääasiassa neuvontaa, jossa soittaja voidaan ohjata ottamaan yhteyttä esimerkiksi oikeusministeriöön, ulkoministeriöön, sosiaalitoimeen tai poliisiin. Näin ollen yhteydenottajan yleisessä neuvonnassa ei ole pääsääntöisesti perustetta tarkastella tehtävään kuuluvia henkilötietoja tai tietoja, vaan ainoastaan ohjata yhteydenottaja oikean viranomaisen luo. Koska kadonneiden lasten puhelinpalvelu ei ole tosiasiallisesti hätäilmoituksen vastaanottamista, vaan neuvontaa sisältävä erillinen julkinen hallintotehtävä, on siitä säädettävä lain tai asetuksen tasolla. Tämä tehtävä on tarkoitus lisätä valtioneuvoston asetukseen hätäkeskustoiminnasta yhdeksi Hätäkeskuslaitoksen muuksi tehtäväksi. Tällä hetkellä tällaisen julkisen hallintotehtävän hoitamisesta Hätäkeskuslaitoksessa ei ole sääntelyä.

Ulkomailla sijaitsevasta hätäkeskuksesta voidaan soittaa yhteydenottoon tarkoitettuun numeroon, jota päivystetään Suomessa Hätäkeskuslaitoksen johtokeskuksessa. Näissä tilanteissa esimerkiksi ulkomailla oleskeleva kansalainen on soittanut paikalliseen hätäkeskukseen ja ilmoittanut Suomessa oleskelevan henkilön hätätilasta. Hätäkeskuslaitoksen johtokeskus vastaanottaa näissä tilanteissa hätäilmoitukseen verrattavan ilmoituksen ja siirtää puhelun teknisesti oikeaan hätäkeskukseen Suomessa. Myös Suomen hätäkeskuksesta voidaan soittaa johtokeskukseen koskien tilannetta ulkomailla ja johtokeskus siirtää puhelun ulkomaille paikalliseen hätäkeskukseen. Hätäkeskuslaitos on ottanut käyttöön myös palvelunumeron, jonka avulla ulkomailla oleva kansalainen voi suoraan ottaa yhteyttä Suomessa Hätäkeskuslaitokseen. Tähänkin numeroon vastataan johtokeskuksessa. Näissä yhteydenotossa on kyse hätäilmoituksesta, mutta johtokeskuksen päivystäjä ei tee tilanteesta riskiarviota tai välitä tehtävää toimivaltaiselle viranomaiselle eli esimerkiksi poliisille. Johtokeskus ainoastaan välittää hätäilmoituksen oikeaan hätäkeskukseen, jossa vasta tehdään riskiarvio ja jossa ilmoitus käsitellään viranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti ja tehtävä välitetään toimivaltaiselle viranomaiselle. Vastaavasti toimitaan myös johtokeskukseen tulevista kansainvälisistä ajoneuvovalmistajien hälytyskeskusten kautta tulevista hälytyksissä eli myös nämä hätäilmoitukset välitetään ao. hätäkeskukseen varsinaista riskiarviota varten. Ilmoituksen tekninen välittäminen ei sisällä esitetyn hätäkeskuslain 2 §:n 2 kohdan tai voimassa olevan

19.11.2020

hätäkeskuslain 4 §:n 2 momentin mukaistaa hätäkeskuspalvelujen tuottamista, koska johtokeskuksen hätäkeskuspäivystäjä ei tosiasiaassa tee riskiarviota tai välitä tehtävää suoraan viranomaiselle. Näin ollen ilmoituksen välittämisessä ei ole pääsääntöisesti perustetta tarkastella tehtävään kuuluvia henkilötietoja tai tietoja, vaan ainoastaan siirtää ilmoitus hätäkeskukseen. Toisaalta johtokeskuksen päivystäjä vastaanottaa hätäilmoituksen hätäkeskuslain 12 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti ja tästä syystä palvelunumeroihin tulevien hätäilmoitusten vastaanottajalla on oltava asetuksen mukainen kelpoisuus.

Viranomaisten tilannekuvan ylläpitäminen ja jakaminen sekä johtaminen

Esitys mahdollistaa hätäkeskustoiminnassa käsiteltävien tietojen hyödyntämisen pelastustoimen, kuten myös sosiaali- ja terveystoimen, poliisin ja Rajavartiolaitoksen, tilannekuvan ja -tietoisuuden ylläpitämisessä sekä tilanteen johtamisessa. Tehtävän välittämisen jälkeen vastuu tehtävän suorittamisesta ja sen johtamisesta siirtyy vastuuviranomaiselle. Hätäkeskuslaitos ei johda muita viranomaisia tai kokoa tai jaa muiden viranomaisten tilannekuvaa. Tätä varten viranomaisilla on kenttäjärjestelmät ja vakiintunut yhteistyö. Hätäkeskuslaitoksen tehtävä on tukea tehtävää hoitava viranomaisia, mikäli nämä pyytävät tukea (lisähälytykset, rekisterikyselyt). Toimialoilla on vastuu omien resurssiensa riittävydestä, tilannetietoisuuden ylläpidosta ja johtovastuu operatiivisella tasolla lakisääteisten tehtäviensä hoitamisesta kentällä eli käytännössä tehtävän vastaanottaneen viranomaisen tilanteen aikaisella johtajalla viranomaisen johtamisjärjestelmän mukaisesti.

Pelastuslaitosten tilannekuvan ylläpitäminen perustuu mm. pelastuslain 32 §:n 1 ja 2 momenttiin, jonka mukaan pelastuslaitos vastaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta eli 1) hälytysten vastaanottamisesta, 2) väestön varoittamisesta, 3) uhkaavan onnettomuuden torjumisesta, 4) onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaamisesta ja pelastamisesta, 5) tulipalojen sammuttamisesta ja vahinkojen rajoittamisesta, ja 6) 1–5 kohdassa mainittuihin tehtäviin liittyvistä johtamis-, viestintä-, huolto- ja muista tukitoimista. Näihin tehtäviin kuuluu tilannekuvan ylläpitäminen. Lisäksi pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) 3 §:n mukaan hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutason tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia ja muita uhkia. Palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon myös toiminta valmiuslain (1552/2011) 3 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja niihin varautuminen. Lisäksi pelastustoimen palvelut on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

Pelastuslain 34 §:n mukaan pelastustoimintaa johtaa pelastusviranomainen. Pelastuslain 35 §:n 1 momentin mukaan, jos pelastustoimintaan osallistuu useamman toimialan viranomaisia, tilanteen yleisjohtajana toimii pelastustoiminnan johtaja. Yleisjohtaja vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta. Lisäksi pelastuslain 34 §:n 3 momentin mukaan sisäministeriön pelastusviranomaisella on oikeus antaa pelastustoimintaa koskevia käskyjä. Tähän johtamistehtävään liittyen pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen (407/2011) 5 §:n 2 kohdan mukaan aluehallintoviraston tehtävänä on avustaa sisäministeriötä pelastustoiminnan johtamisessa tarvittavan tiedon hankinnassa ja tilannekuvan ylläpitämisessä.

Voimassa olevat pelastuslain säännökset velvoittavat ja oikeuttavat pelastustoiminnan johtamisesta vastaavia pelastusviranomaisia ylläpitämään pelastustoiminnan johtamisessa tarvittavaa tilannekuvaa. Vastuu tilannekuvasta kuuluu pelastuslain 32 §:n 1 ja 2 momentin mukaan lähtökohtaisesti pelastuslaitokselle silloin kun pelastustoiminnan johtajana toimii sen hyvinvointialueen pelastusviranomainen, jossa onnettomuus tai vaaratilanne on saanut alkunsa. Pelastuslain 32 §:n 1 momentin ja 34 §:n 3 momentin sekä pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:n 2 kohdan mukaan sisäministeriö vastaa tilannekuvasta siltä osin, kun sisäministeriön pelastusviranomainen käyttää sille kuuluvia oikeuksia pelastustoiminnan johtamisessa. Aluehallintoviraston tehtävänä on avustaa sisäministeriötä pelastustoiminnan johtamisessa tarvittavan tiedon

19.11.2020

hankinnassa ja tilannekuvan ylläpitämisessä. Tilannekuvan ylläpitämisestä moniviranomaistilanteissa on säädetty pelastuslain 35 §:n 1 momentissa.

Voimassa oleva lainsäädäntö tunnistaa velvoitteen tilannekuvan muodostamiselle hyvinvointialueella ja valtakunnallisella tasolla. Myös pelastuslain 6 luvussa säännelty yhteistyövelvoite pelastustoimen tehtävissä edellyttää tietojen vaihtoa myös pelastuslaitosten välillä. Erityisesti pelastuslain 45 § edellyttää pelastuslaitosten avunantoa toiselle pelastuslaitokselle, tarpeellisen pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelman laatimista yhteistyössä avun antamiseen varautumisesta sekä avun pyytämisestä ja antamisesta. Pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat on otettava huomioon laadittaessa pelastuslain 33 §:n mukaista hälytysohjetta pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä. Lisäksi pelastustoimen järjestämislain 5 §:n mukaan pelastustoimeen kuuluvia hyvinvointialueen tehtäviä voidaan koota hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 7 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla suurempiin kokonaisuuksiin yhden tai useamman hyvinvointialueen järjestettäväksi, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan yksi tällainen koottava tehtävä on valtakunnalliset ja alueelliset tilanne- ja johtokeskusjärjestelyt ja muu pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius. Edellä mainittu sääntely edellyttää tietojen käsittelyä ja tiedonvaihtoa eri pelastuslaitosten ja valtakunnallisten ja alueellisten tilanne- ja johtokeskusten kesken.

Koska pelastuslaissa ei ole selkeästi säädetty velvoitteesta tilannekuvan muodostamiselle silloin, kun on kyse alueellisesti johdettavasta pelastustoiminnasta, on pelastuslain (HE 184/2022 vp) muutoksen yhteydessä esitetty lakiin lisättäväksi uusi 31 a § tilannekuvatoiminnasta. Kyseisen pykäläehdotuksen mukaan kukin pelastustoiminnasta ja sen johtamisesta vastaava taho vastaisi oman tilannekuvansa kokoamisesta, ylläpitämisestä ja jakamisesta. Tilannekuva koottaisiin hyvinvointialueilla, pelastustoiminnan yhteistyöalueilla ja valtakunnallisesti. Tilanne- ja johtokeskustoiminnon tarkoitus on tukea pelastustoimintaa johtavaa pelastusviranomaista pelastustoiminnan johtamisessa. Tapahtuneeseen onnettomuuteen reagoivan tilannekuvan lisäksi paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti ylläpidettävän tilannekuvan tulee esityksen mukaan olla jatkuva ja sen tulee kuvata ennakoivasti pelastustoiminnan valmiutta ja suorituskykyä. Tilannekuvan tulisi sisältää tiedot uhkaavista tai tapahtuneista onnettomuuksista sekä sellaista häiriötilanteista, muista tapahtumista ja niiden uhkista, joilla voi olla vaikutusta pelastustoiminnan tehtäviin tai valmiuteen sekä pelastustoiminnan palvelujärjestelmän valmiudesta, joka sisältää tiedot muun muassa pelastustoiminnan palvelujärjestelmän toiminnasta ja kuormituksesta, henkilöstö- ja materiaaliressurseista sekä tukipalveluiden toiminnasta. Lainmuutoksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2024.

Muutosesitys

Sisäministeriö katsoo, että esityksen ehdotettua 16 §:n 1 momenttia ei ole perusteltua muuttaa edellä olevin perustein. Sisäministeriö ei näe perusteltuna ehdotetun lakiesityksen tarkentamista viranomaisten tilanne- ja johtokeskusten osalta. Näiden keskusten tietojenkäsittely perustuu kyseisen viranomaisen lakisääteisen tehtävän hoitamiseen ja siihen liittyvään johtovastuuseen, tehtävien tehokkaaseen ja asianmukaiseen hoitamiseen, tehtävien priorisointiin sekä tilannekuvan ylläpitämiseen. Pelastustoimen osalta tilannetietoisuuden ja johto- ja tilannekeskusten lakiperustaa vastaavaa sääntelyä on myös mm. poliisilain (872/2011) 1 §:ssä, jossa säädetään poliisin tehtävistä kuten esimerkiksi oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamisesta, kansallisen turvallisuuden suojaamisesta, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä ja rikosten ennalta estämisestä. Lisäksi poliisilain 5 §:n 2 momentissa säädetään poliisin tehtävien hoitamisesta tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti ja olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen. Rajavartiolain (578/2005) 3 §:ssä säädetään Rajavartiolaitoksen tehtävistä ja 5 §:ssä tehtävien hoidosta ja tärkeysjärjestyksestä. Sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntö on hyvin laaja ja sisältää kyseisten viranomaisten tehtävät ja tehtävien hoitamisen ja niiden kiireellisyyden.

19.11.2020

Sisäministeriön näkemyksen mukaan pelastuslain tietosuoja koskevan sääntelyn, tietojen toisio- käyttö mukaan lukien, uudistaminen on arvioitava omana erillisenä kokonaisuutena.

Sisäministeriö kannattaa, että ehdotetun 16 §: 2 momenttia täydennetään arkaluonteisten tietojen osalta, koska hätäkeskustoiminnassa käsitellään myös arkaluonteisia tietoja kuten esimerkiksi sosiaalihuollon asiakastietoja.

Hätäkeskustoiminnassa ei käsitellä tällä hetkellä biometrisia tietoja, mutta niitä voidaan mahdollisesti käsitellä tulevaisuudessa. Sisäministeriö kannattaa, että pykälään lisätään perustuslakivaliokunnan lausunnon perustelujen nojalla uusi 3 momentti biometrinen tietojen käsittelymahdollisuudesta.

Sisäministeriö ehdottaa pykäläehdotusta korjattavan seuraavasti:

16 §

Henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus

Hätäkeskustoimintaan osallistuva viranomainen saa käsitellä henkilötietoja vain, jos se on tarpeen hätäkeskustoiminnan ja laissa toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyn hätäkeskustoimintaan liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, **arkaluonteisia henkilötietoja** ja henkilötunnusta saa käsitellä vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

Biometrisia tietoja voidaan käsitellä vain yksittäisen tehtävän suorittamiseksi tässä luvussa säädettyin edellytyksin.

16 a § Rekisterinpitäjät ja vastuunjako

Perustuslakivaliokunta on (PeVL 55/2022) lausuntonsa perusteluissa todennut, että hallintovaliokunnan on syytä varmistua sääntelyn yhteensopivuudesta EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa kiinnittäen erityistä huomiota rekisterinpitäjän määrittelyyn.

Professori Voutilaisen mukaan tiedonhallintalaissa on käytetty tietosuoja-asetukseen nähden kansallista liikkumavaraa, joten siinä on säädetty muun muassa tarkentavasti tietosuoja-asetuksessa tarkoitetuista teknisistä ja organisatorisista toimista henkilötietojen suojaamiseksi tarkemmin kuin tietosuoja-asetuksessa, jonka mukaan rekisterinpitäjä on vastuussa teknisten ja organisatoristen toimien toteuttamisesta henkilötietojen suojaamiseksi. Siten ehdotettu sääntely tarkoittaa rekisterinpitäjille kuuluvien tehtävien siirtoa Hätäkeskuslaitokselle. Tässä suhteessa Voutilaisen mukaan ehdotettu asetelma Hätäkeskuslaitoksesta henkilötietojen käsittelijän asemassa voi olla hankalasti sovitettavissa tietosuoja-asetukseen ja siinä säädettyyn rekisterinpitäjän vastuisiin nähden.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää kannatettavana ehdotusta hätäkeskustietojärjestelmään tallennettujen tietojen rekisterinpitäjistä siten, että kunkin hyvinvointialueen toimivaltainen viranomainen olisi alueensa sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevien tietojen rekisterinpitäjä. Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää huomiota tietosuoja-asetuksessa säädettyihin rekisterinpitäjän vastuisiin ja siihen, että lain toimeenpanossa on varmistettava, että rekisterinpitäjät voivat oman toimintansa osalta vastata niille kuuluvista vastuista ja velvollisuuksista.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan poliisin tietojen rekisterinpitäjän rooli tulee säilyttää jatkossakin. EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan rekisterinpitäjä on se taho, joka tosiasiallisesti määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Toimialat antavat Hätäkeskuslaitokselle tehtävänkäsittelyohjeet, joiden mukaisesti hätäkeskuspäivystäjät käsittelevät yksittäisiä hätäilmoituksia. Poliisin tehtävien osalta mikään muu taho ei voi käytännössä ko. ohjeita laatia ja antaa käsittelijöinä toimiville hätäkeskuspäivystäjille. Tehtävänkäsittelyohjeet ovat sisäänrakennettu hätäkeskustietojärjestelmään. Poliisihallitus nostaa lausunnossaan esiin myös poliisin omaan lainsäädäntöön liittyvän poliisimiehen vaitiolo-oikeuden, mahdollisuuden tietyissä tapauksissa kieltäytyä luovuttamasta asiakirjoja tai tietoja ja rajoittaa henkilöiden tarkastusoi- keutta omiin tietoihinsa sekä asianosaisjulkisuuden rajoittamismahdollisuutta. Näitä oikeuksia sovelletaan vain poliisitoimessa, eikä niitä sovelleta hätäkeskuslaitoksen virkamiehiin.

19.11.2020

Keravan hätäkeskuslaitoksen mukaan rekisterinpitäjien määrän kasvun ja yhteistyöviranomaisten toimialojen rakenteellisten muutosten ja hätäkeskuksen toiminnan sujuvuuden varmistamiseksi yhteiset prosessit olisi toteutettava mahdollisimman laaja-alaisesti ja yhdenmukaisesti toimialoittain ilman, että sopijaosapuolina olisivat kaikki 47 rekisterinpitäjää. Hätäkeskuksilla ja viranomaisilla tulisi olla yhteiset ennalta sovitut pelisäännöt ja prosessit ja tämä otettaisiin mahdollisuuksien mukaan huomioon myös laissa ja sen esitoissa. Lisäksi Keravan hätäkeskuslaitos esittää, että tietojen käsittelyn osalta tarvittaisiin yhdenmukainen käsittelymalli eri toimialoilta. Jos eri toimialoilta tulee erilaisia sopimusmalleja tai ohjeita esimerkiksi henkilötietojen käsittelyyn, aiheuttaa se haasteita työmäärän ja kustannusten osalta sekä byrokratian lisääntymisenä kuin myös haasteita henkilötietojen käsittelyn yhdenmukaisuudessa ja virheettömyydessä.

HUS-yhtymän mukaan ensihoitopalvelun järjestämisvastuu on 1.1.2023 alkaen Helsingin ja Uudenmaan alueella HUS-yhtymällä eikä hyvinvointialueilla, kuten muualla Suomessa. Uudellamaalla HUS-yhtymä toimii ensihoitopalvelun osalta alueen hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin rekisterinpitäjänä.

Sisäministeriön vastaus

Sisäministeriön näkemyksen rekisterinpitäjän määrittelyä koskeva sääntelyesitys on yhteensopiva EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen sekä rikosasioiden tietosuojadirektiivin kanssa. Tällä hetkellä pelastustoimi, poliisi, sosiaali- ja terveystoimi ja Rajavartiolaitos määrittävät kukin omalta osaltaan henkilötietojen käsittelytarkoituksen hätäkeskustoiminnassa eli mitä tietoja kyseinen toimiala tarvitsee, että ilmoituksen tai tehtävän voidaan katsoa kuuluvan kyseisen viranomaisen tehtäväksi, mille yksikölle ja millä kiireellisyysluokalla tehtävä välitetään sekä tehtävän hoitamisessa tarvittavia tietoja. Rekisterinpitäjyyttä sekä muita toteuttamisvaihtoehtoja on käsitelty ja arvioitu laajasti hallituksen esityksen sivuilla 51-59.

Hätäkeskustoimintaan osallistuva viranomainen antaa toimialaansa liittyvät tehtävien käsittelyä ja välittämistä ja muuta ilmoituksen tai tehtävän hoitamista koskevat ohjeet ja suunnitelmat Hätäkeskuslaitokselle hätäkeskuslain 14 §:n mukaisesti jo tällä hetkellä. Hätäkeskuslaitos vastaanottaa ja arvioi hätäilmoituksen ja välittää tehtävän viranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti. Hätäkeskustoimintaan osallistuvat viranomaiset määrittävät henkilötietojen käsittelytarkoituksen hätäkeskustoiminnassa, jotta ne voivat toteuttaa lakisääteiset velvoitteensa. EU tietosuoja-asetuksen sekä rikosasioiden tietosuojalain nojalla Hätäkeskustoimintaan osallistuvat edellä mainitut viranomaiset ovat siten rekisterinpitäjiä omien tietojensa osalta jo nyt, vaikka hätäkeskuslakia ei muutettaisi.

Hätäkeskuslaitoksen valtakunnallisen työryhmän, joka asetetaan hätäkeskuslain 14 §:n nojalla, keskeisenä tehtävänä on muun muassa käsitellä ja koordinoida Hätäkeskuslaitosta koskevia toimialakohtaisia määräys- ja ohjeluonnoksia ennen niiden antamista ja huolehtia osaltaan viranomais-tahojen yhteistoiminnasta valtakunnan tasolla. Valtakunnan tason ohjauksen tavoitteena on yhdenmukaistaa toimintaperiaatteita, varmistaa väestön saaman palvelun laatua ja tehostaa viranomaisten yhteistyötoimintaa. (HE 262/2009, s 27). Eri toimialat ja eri viranomaiset antavat siis jo nyt Hätäkeskuslaitokselle omien ilmoitustensa käsittelyä ja tehtävän hoitamista koskevat ohjeet, jotka yhteensovitetaan valtakunnan tasolla. Rekisterinpitäjien määrän lisääntyessä toimialat tai hätäkeskustoimintaan osallistuvat viranomaiset eivät lisäänty. Myös jatkossa yhteistyöryhmässä käsitellään hätäkeskusten ja viranomaisten yhteisiä pelisääntöjä ja prosesseja sekä yhteensovite-taan eri toimialojen ilmoitustensa käsittelyä ja tehtävän hoitamista koskevat ohjeet valtakunnalli-sesti. Tämä tarkoittaa, että valtakunnallisten ohjeiden perusteella tehtävät valtakunnalliset riskiar-viot syötetään hätäkeskustietojärjestelmään ja hätäkeskuspäivystäjät hoitavat hätäilmoitusten vastaanoton ja niiden arvioinnin sekä tehtävän välittämisen toimivaltaiselle viranomaiselle hätä-keskustietojärjestelmässä olevan ohjeistuksen mukaisesti. Nyt voimassa olevat toimialojen anta-mat tehtävänkäsittelyohjeet eivät muutu rekisterinpitäjien määrän tai lainmuutoksen johdosta. Yhteisten prosessien ja ohjeiden varmistaminen uusien rekisterinpitäjien kanssa ei siten edellytä esityksen tai lain muutosta, vaan kyseessä on toimeenpanon ohjaukseen liittyvä kysymys.

19.11.2020

Rekisterinpitäjä vastaa hätäilmoitustallenteita koskeviin tietopyyntöihin. Poliisihallitus (POHA) huolehtii rekisterinpitäjälle kuuluvista tehtävistä rikosasioiden tietosuojalain mukaan ja tekee päätökset tietojen luovutusten osalta. Myös muiden toimivaltaisten viranomaisten tehtäviin liittyvien viranomaisten tehtäviin liittyvien hätäilmoitusten tieto- ja tallennepyyntöjä koskevat tietojen luovutuksiin liittyy moninaisia tietojen salassapitoon liittyviä intressejä, joita vain toimivaltainen viranomainen kykenee arvioimaan. Salassapittoa arvioitaessa on välttämätöntä huomioda, ettei esimerkiksi ilmoittajan tai muun osallisen luovutettujen tietojen osalta vaaranneta merkittäviä yksityisiä tai yleisiä etuja (todistajiin vaikuttaminen, ilmoittajille kostaminen, lapsen etu jne.) tai tietoja ei pidetä salassa ilman lainmukaista perustetta.

Hätäkeskuslaitos on vastuussa teknisten toimien toteuttamisesta henkilötietojen suojaamiseksi hätäkeskustietojärjestelmän ylläpitäjänä, mutta sille ei siirry muiden rekisterinpitäjien vastuita tätä kautta. Rekisterinpitäjällä on oikeus vaatia tarvittaessa teknisiä toimia tietojärjestelmään, jotta rekisterinpitäjä voi tosiasiaassa vastata rekisterinpitäjän vastuistaan. Tästä esimerkkinä on nyt tekeillä oleva uusi lokityökalu, jolla varmistetaan rekisterinpitäjien pääsy omiin lokitietoihinsa. Jokainen viranomainen päättää ja määrittää itse työntekijöidensä käyttöoikeustarpeet ja käyttöoikeuden tason ja Hätäkeskuslaitos toteuttaa ja päivittää viranomaisten määritelmien perustella käyttöoikeudet teknisesti tietojärjestelmään.

Esityksen mukainen Hätäkeskuslaitoksen rooli henkilötietojen käsittelijänä on yhdenmukainen tietosuoja-asetuksen kanssa. Tietosuoja-asetuksessa säädetään myös suoria velvoitteita henkilötietojen käsittelijälle. Henkilötietojen käsittelijän on avustettava ja neuvottava rekisterinpitäjää tiettyjen tietosuoja-asetuksessa määriteltyjen velvoitteiden noudattamisessa. Näitä velvoitteita ovat tietosuoja koskevat vaikutustenarvioinnit, ilmoitukset henkilötietojen tietoturvaloukkauksista, tietoturva, tietojen tuhoaminen ja auditointeihin osallistuminen. Henkilötietojen käsittelijän on lisäksi toteutettava riittävät suojatoimet sekä asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet. Teknisillä ja organisatorisilla toimenpiteillä tarkoitetaan esimerkiksi henkilöstölle annettuja ohjeita tietosuojan toteuttamiseksi, omavalvonnan kautta tapahtuvaa käytönvalvontaa, tietojärjestelmien tietoturvaa, tietojen salausta ja muita suojatoimenpiteitä. Käsittelyn on täytettävä tietosuoja-asetuksen vaatimukset rekisteröidyn oikeuksien suojelemiseksi.

Sisäministeriö katsoo, että yksin Hätäkeskuslaitokselle keskitetty rekisterinpitäjä ei noudata EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen tai rikosasioiden tietosuojadirektiivin ja rikosasioiden tietosuojalain säännöksiä rekisterinpitäjän määrittämisestä. Hätäkeskuslaitos ei määrittele mitä tietoja eri hätäkeskustoimintaan osallistuvat viranomaiset tarvitsevat näiden hätäkeskustoimintaan liittyvien lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Esimerkiksi, kun Hätäkeskuslaitos tuottaa tukipalveluja, hakee se viranomaisen tarvitsemia tietoja, kuten esimerkiksi työturvallisuuteen liittyviä varotietoja, rekisterikyselyjä ja yhteystietojen selvittämistä kyseisen viranomaisen pyynnöstä.

Sisäministeriö esittää, että pykälän 1 momenttia korjataan HUS-yhtymän lausunnon perusteella. Momentista voitaisiin poistaa *hyvinvointialue* ja määrittää sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen että pelastustoimen järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen rekisterinpitäjänä kyseisten tietojen osalta. Tällöin HUS-yhtymän järjestämisvastuu tulee huomioiduksi ja mikäli tulevaisuudessa hyvinvointialueen nimi muuttuisi, ei kyseistä pykälää olisi sen johdosta tarve muuttaa. Sisäministeriö ehdottaa pykäläehdotuksen 1 momenttia korjattavan seuraavasti:

16 a §

Rekisterinpitäjät ja vastuunjako

Tässä laissa tarkoitettujen henkilötietojen rekisterinpitäjänä toimii Poliisihallitus poliisin tietojen osalta, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen osalta, pelastustoimen järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen pelastustoimen tietojen osalta ja Rajavartiolaitoksen esikunta Rajavartiolaitoksen tietojen osalta.

19.11.2020

17 § Hätaikeskustoiminnassa käsiteltävät henkilötiedot

Sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan pykälässä ei ole tarkoitus säätää tietojen luovuttamisesta hätaikeskustietojärjestelmään tallennettujen tietojen rekisterinpitäjien välillä, joten ehdotetaan selkeyden vuoksi täsmennettäväksi, että on kyse oikeudesta käsitellä kunkin viranomaisen omassa rekisterinpidossa olevia tietoja. Esim. "... saavat käsitellä 16 §:n mukaisesti seuraavia rekisterinpidossaan olevia tietoja".

Professori Vuotilainen tuo esiin, että hallituksen esityksessä käytetään yksikköä ja monikko vaihtelevasti sosiaali- ja terveystoimen viranomaisista.

Sisäministeriön vastaus

Sisäministeriö ei katso perustelluksi muuttaa esitettyä 17 §:ä sosiaali- ja terveysministeriön esityksen mukaisesti. Esityksen 17 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen käsittely olisi sidottu 16 §:n mukaiseen henkilötietojen käyttötarkoitukseen. Henkilötietoja voitaisiin käsitellä 16 §:ssä säädetyn mukaisesti vain, jos se on tarpeen hätaikeskustoiminnan ja laissa toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyn tehtävän suorittamiseksi.

Henkilötietoja käsitellään hätaikeskustoiminnassa nyt ja esityksen mukaan pelastustoimen, poliisin, sosiaali- ja terveystoimen, Rajavartiolaitoksen ja Hätaikeskuslaitoksen lakisääteisten tehtävien hoitamista varten. Rekisterinpitäjäys taas määräytyy EU:n tietosuojasetuksen, rikosasioiden tietosuojadirektiivin ja esityksen 16 a §:n perusteella. Henkilötietoja käsittelevät muutkin kuin rekisterinpitäjä itse. Mikäli esitystä muutettaisiin sosiaali- ja terveysministeriön ehdotuksen mukaisesti ja henkilötietojen käsittely sidottaisiin henkilötietojen käyttötarkoitukseen lisäksi myös rekisterinpitäjyyteen, aiheuttaisi se sääntelyn ristiriitaisuutta ja epäselvyyttä erityisesti Hätaikeskuslaitoksen osalta. Hätaikeskuslaitos toimii EU:n tietosuojalainsäädännön ja esitetyn sääntelyehdotuksen mukaan muiden viranomaisten rekisterinpidossa olevien henkilötietojen käsittelijänä toimivaltaisen rekisterinpitäjän lukuun ottaessaan vastaan hätäilmoitukset, arvioidessaan ne ja välittäessään tehtävän toimivaltaiselle viranomaiselle näiden antamien ohjeiden perusteella. Sosiaali- ja terveysministeriön esityksen mukaan Hätaikeskuslaitos ei voisi käsitellä muiden rekisterinpitäjien rekisterinpidon alaisia tietoja hoitaessaan Hätaikeskuslaitoksen lakisääteisiä tehtäviä.

Sisäministeriö ehdottaa pykäläehdotuksen 1 momentin alussa oleva *sosiaali- ja terveystoimen viranomainen* korjattavan seuraavasti:

17 §

Hätaikeskustoiminnassa käsiteltävät henkilötiedot

Pelastustoimi, poliisi ja **sosiaali- ja terveystoimi**, Rajavartiolaitos ja Hätaikeskuslaitos saavat käsitellä 16 §:n mukaisesti seuraavia tietoja:

18 § Henkilötietojen poistaminen

Perustuslakivaliokunta on todennut lausuntonsa perusteluissa (PeVL 55/2022 vp), että esitystä olisi syytä täydentää arkaluonteisten henkilötietojen säilytysaikoja koskevalla sääntelyllä. Arkaluonteinen henkilötieto on poistettava, kun sen käsittely ei ole enää käyttötarkoituksen kannalta välttämätöntä. Oikeusministeriön mukaan ehdotettua 18 §:n 1 momenttia olisi syytä täsmentää perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö huomioden (mm. PeVL 13/2017 vp; PeVL 51/2018 vp, s. 16 ja PeVL 13/2017 vp, s. 6; PeVL 28/2016 vp, s. 7).

Sisäministeriön vastaus

Hallintovaliokunta on katsonut vastaavissa henkilötietojen käsittelyä koskevissa sääntelyesityksissä (HaVM 39/2018 ja 14/2022), että muita tietoja lyhyemmän säilytysajan asettaminen arkaluonteisina pidettävillä tiedoilla johtaisi tilanteisiin, joissa osa samaan tehtävään liittyvistä tiedoista olisi poistettava eri aikaan kuin muut. Hallintovaliokunta on todennut, että tämä olisi ongelmallista etenkin tietojen eheyden kannalta (HaVM 39/2018). Lisäksi hallintovaliokunta on pitänyt tarkoituksenmukaisena myös varmistaa, että poliisin henkilötietolain 5 luvussa tarkoitetut

19.11.2020

säilytysajat eivät estä tietojen säilyttämistä tilanteissa, joissa tietojen voidaan edelleen perustellusti katsoa olevan tarpeellisia (33 §:n 7 momentti, 34 §:n 4 momentti ja 35 §:n 2 momentti).

Sisäministeriö pitää perusteltuna, että myös arkaluonteisten henkilötietojen säilytysaikaa koskeva pidempi tietojen säilytysaika on välttämätöntä ja oikeasuhtaista myöhempien oikeusvaateiden laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi, viranomaisen julkista valtaa sisältävien tehtävien valvomiseksi ja rekisteröidyn oikeusturvan suojaamiseksi. Esimerkiksi lastensuojeluilmoituksen ja siinä olevien sosiaalihuollon asiakkuuteen liittyvien tietojen säilyttäminen voi olla välttämätöntä kiireellisen sijoituksen tai myöhemmän lapsen huostaanoton arvioimiseksi ja ratkaisemiseksi sekä huostaanottopäätöksestä tehtävän kantelun käsittelyn johdosta. Hätälmoitus henkilön mahdollisesta sosiaalihuollon tarpeesta voi päättyä siihen, että tehtävää ei välitetä tai toimivaltainen viranomainen arvioi, että tehtävä ei aiheuta toimenpiteitä. Näissä tapauksissa hätälmoituksen ja siinä olevien arkaluonteisten tietojen säilyttäminen voi olla välttämätöntä henkilön oikeusturvan takaimiseksi. Välttämättä tai suorittamatta päätetty tehtävä voi johtaa kanteluun tai rikostutkintaan jopa 5 vuoden kuluttua hätälmoituksen tekemisestä. Erityisesti lastensuojelussa voi olla oleellista merkitystä myös sillä, jos samasta lapsesta tehdään useita lastensuojeluilmoituksia hätänumeroon pitkänkin ajanjakson aikana ja näitä tietoja voi olla tarve käsitellä ja arvioida myöhemmän kantelun, vahingonkorvausasian tai rikossyytteen takia.

Esityksen 18 §:n mukaisella viiden vuoden säilytysajalla varmistettaisiin, että myös arkaluonteiset tiedot säilytetään vähintään sen ajan kuin asian käsittely ja lainvoimaisen ratkaisun saaminen oikeuslaitoksessa kestää. Sisäministeriö pitää tarkoituksenmukaisena varmistaa, että pykälässä tarkoitetut säilytysajat eivät estäisi tietojen säilyttämistä tilanteissa, joissa tietojen voidaan edelleen perustellusti katsoa olevan tarpeellisia. Sisäministeriö toteaa hallintovaliokunnan kannanoton mukaisesti (HaVM 39/2018), että muita tietoja lyhyemmän säilytysajan asettaminen arkaluonteisina pidettäville tiedoille johtaisi lisäksi tilanteisiin, joissa osa samaan tehtävään liittyvistä tiedoista olisi poistettava eri aikaan kuin muut. Tämä olisi ongelmallista etenkin tietojen eheyden kannalta.

Hallintovaliokunta on lisäksi todennut (HaVM 8/2021), että tietosuojan yleislainsäädäntö sisältää yksityiskohtaiset säännökset paitsi henkilötietojen käsittelyn yleisistä periaatteista ja rekisteröidyn oikeuksista, myös rekisterinpitäjän vastuusta ja velvollisuuksista, tietoturvallisuudesta ja henkilötietojen käsittelyn valvonnasta. Vastaavasti hätäkeskustietojärjestelmässä käsiteltävien henkilötietojen rekisterinpitäjien on noudatettava näitä säännöksiä kaikessa henkilötietojen käsittelyssä.

Edellä mainituista syistä johtuen sisäministeriön näkemyksen mukaan ei ole tarkoituksenmukaista, että arkaluonteiset tiedot olisi poistettava aiemmin kuin muut samaan tehtävään liittyvät tiedot. Sisäministeriö nostaa myös esiin, että erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen lisäksi myös muiden arkaluonteisten tietojen käsittely on edellä ehdotettu rajattavaksi vain käsitteilytarkoituksen kannalta välttämättömään.

19 § Hätäkeskuslaitoksen tiedonsaantioikeus rekistereistä

Professori Voutilaisen mukaan hätäkeskustoiminnasta annetun lain 19 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetään Hätäkeskuslaitoksen tiedonsaantioikeudesta poliisin tietojärjestelmässä oleviin eräisiin tietoihin. Puolestaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 22 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetään poliisin oikeudesta luovuttaa tietoja Hätäkeskuslaitokselle. Sääntely on tältä osin päällekkäistä.

Sisäministeriön vastaus

Sisäministeriö katsoo, että hätäkeskuslain ymmärrettävyyden ja soveltamisen kannalta on perusteltua, että esityksen 19 §:ssä on kootusti ja tyhjentävästi lueteltu rekisterit, joista Hätäkeskuslaitoksella on oikeus saada tietoja lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi. Sääntelyesitys ei johda raskaaseen sääntelyrakenteeseen tai synnytä tulkintaongelmia.

19.11.2020

Sisäministeriö esittää, että 19 §:n 1 momentin 2 kohdassa oleva *ulkoasiainministeriö* korjattaisiin ajantasaiseen muotoon *ulkoministeriö* ja kohdassa 5 olevat *alueen pelastustoimi* korjattaisiin ajantasaiseen muotoon *hyvinvointialueen pelastustoimi* seuraavasti:

19 §

Hätäkeskuslaitoksen tiedonsaantioikeus rekistereistä

Hätäkeskuslaitoksella ja sen henkilöstöön kuuluvalla on Hätäkeskuslaitokselle laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tehtävän alkutoimenpiteiden tai työturvallisuuden varmistamiseksi taikka asianomaisen tehtävää hoitavan viranomaisen tai yksikön tukemiseksi tarpeellisia tietoja maksutta asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitulla tavalla. Tässä tarkoituksessa Hätäkeskuslaitoksella ja sen henkilöstöön kuuluvalla on oikeus saada:

2) **ulkoministeriön** tietojärjestelmistä tietoja viisumi- sekä oleskelu- ja työ lupapäätöksistä;

5) tietoja **hyvinvointialueen** pelastustoimen pelastusyksiköiden hälyttämisestä, tietoja pelastusyksiköiden suorittamista toimenpiteistä **hyvinvointialueen** pelastustoimen pitämistä toimenpiderekistereistä sekä tietoja **hyvinvointialueen** pelastustoimen paloturvallisuuden valvontaa ja tarkastamista varten pitämistä valvontarekistereistä;

20 § Viranomaisten tiedonsaantioikeus hätäkeskustietojärjestelmästä

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan sääntely turvaa sen, että esimerkiksi moniviranomais-tehtävissä on mahdollisuus saada tarpeelliset tiedot myös muiden viranomaisten rekistereistä. Toimeenpanossa on kuitenkin huolellisesti käytävä läpi muiden rekisterinpitäjien kanssa, mitkä ovat sellaiset tarpeelliset tiedot, joihin tiedonsaantioikeus tulee olla.

Onnettomuustutkintakeskuksen (OTKES) mukaan OTKES pyytää usein Hätäkeskuslaitokselta tutkittavaan onnettomuuteen liittyviä tallenteita ja mahdollisesti muita tietoja. Tiedot on saatu Hätäkeskuslaitokselta ongelmitta. Tietojensaantivaltuus on turvallisuustutkintalaissa. OTKES esittää, että selvyiden vuoksi ja sujuvan toimintatavan säilyttämiseksi hätäkeskuslakiin säädettäisiin OTKESin tiedonsaantioikeudesta siten, että Hätäkeskuslaitos voisi salassapitosäännösten estämättä maksutta luovuttaa tietoja hätäkeskusjärjestelmästä OTKES:lle turvallisuustutkintaa varten.

Professori Voutilainen on todennut, että ehdotettu säännös on jossain määrin epätasällinen, koska siitä ei ilmene, minkä valvontatehtävän hoitamiseksi sosiaali- ja terveysministeriöllä on tiedonsaantioikeus tietojärjestelmässä oleviin tietoihin ja kuka niistä päättäisi. Lisäksi professori Voutilainen toteaa, että tiedonsaantista päättävä viranomainen olisi tässä asiayhteydessä syytä yksilöidä tarkemmin laissa, vaikka viranomaisen toimivaltaisuus päättää asiakirjojen antamisesta määräytyy julkisuuslain perusteella sen mukaan kenen hallussa asiakirjat ovat. Hätäkeskustietojärjestelmässä olevat tiedot kuuluvat perustuslain 12 §:n 2 momentissa säädetyn asiakirjajulkisuuden piiriin tallenteina (ks. esim. PeVL 3/2009 vp ja PeVL 7/2019 vp).

Pirkanmaan hyvinvointialue esittää 20 § mukaista viranomaisten tiedonsaantioikeutta tarkennettavaksi siten, että 4. momentin mukaiset tiedot tehtävän suorittamiseen osallistuvista yksiköistä kattaisi myös kyseisten yksiköiden sijoittautumista koskevat tiedot. Sijoittautumistiedolla on erityinen merkitys kenttätöiminnan tietojärjestelmien tarkoituksenmukaisen käytön näkökulmasta, sekä pelastusviranomaisen pelastuslain 35 § mukaisen yleisjohtamistehtävän toteuttamisessa.

Sisäministeriön vastaus

OTKES:n tiedonsaantioikeus on turvattu turvallisuustutkintalain 20 §:ssä. Kyseisen pykälän 1 momentin mukaan tutkintaa tekevällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta viranomaisilta ja muilta julkista tehtävää hoitavilta tutkinnan toimittamiseksi: 1) tarpeelliset tiedot asiaa koskevan poliisi- ja esitutkinnan aineistosta ja kuolemansyynselvityksestä; 2) tarpeelliset tiedot poliisin, pelastustoimen, hätäkeskuksen, terveydenhuollon viranomaisten ja muiden viranomaisten toiminnasta onnettomuuden yhteydessä ja varautumisesta onnettomuuksiin; 3) tarpeelliset tiedot onnettomuuteen liittyvän kulkuneuvon, laitteen ja opastin- ja liikenteenohjausjärjestelmän toimintaa, onnettomuuden olosuhteita sekä puhe- ja viestiliikennettä rekisteröivistä

19.11.2020

laitteista ja muista vastaavista tallentimista; 4) välttämättömät tiedot onnettomuuteen osallisen terveydentilasta; sekä 5) muut tiedot, jotka ovat tapahtumien kulun, onnettomuuden tai vaaratilanteen syntyyn tai seurauksiin vaikuttaneiden tekijöiden taikka näihin rinnastettavien seikkojen selvittämiseksi välttämättömiä.

Sisäministeriö katsoo, että päällekkäisen sääntelyn välttämiseksi hätäkeskuslakiin ei ole perusteltua lisätä OTKES:n tiedonsaantioikeuksia. Tiedonsaannissa ei myöskään ole ollut ongelmia. Vastavasti hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 246/2022 vp) sisältää esityksen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tiedonsaantioikeudesta hätäkeskustietojärjestelmän tietoihin ja sääntely sisältyisi vain lakiin Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksesta.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan sääntelyesitys ei ole muutoinkaan epätasällinen. Sosiaali- ja terveysministeriöllä on omaa substanssilainsäädäntöä, jossa määritellään mm. ministeriön ohjaus ja valvontavelvollisuudesta. Esimerkiksi mielenterveyslain (1116/1990) 2 §:n mukaan mielen terveystyön yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluu, jollei lailla toisin säädetä, sosiaali- ja terveysministeriölle ja terveydenhuoltolain (1326/2010) 7 §:n mukaan (muutettu 8.7.2022/581) sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa valtakunnallisten yhtenäisten lääketieteellisten ja hammaslääketieteellisten hoidon perusteiden toteutumista. Sosiaali- ja terveysministeriö voi perustellusti tarvita oman lainsäädäntönsä toimeenpanoa, ohjausta ja valvontaa varten tietoja hätäkeskustoiminnasta sosiaali- ja terveystoimen osalta. Tältä osin sisäministeriö ei näe tarvetta 1 momentin täsmentämiselle ja ministeriöiden valvonta ja ohjaus tulevat sekä perustuslain 68 §:n 1 momentista ja ministeriöiden lukuisista substanssilaeista.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan tiedon antamisesta päättää kukin rekisterinpitäjä viranomaisena erikseen. Toimivaltainen viranomainen ilmenee esitetystä laista siten, että rekisterinpitäjistä säädetään 16 a §:ssä ja tietosuoja-asetuksen mukaisesti rekisterinpitäjä vastaa muun muassa tietojen luovutuksesta. Näin ollen toimivaltainen viranomainen ilmenee laista muuten täsmällisesti ja perustuslakivaliokunnan edellytysten mukaisesti. Tästä syystä sisäministeriö ei katso perustelluksi täsmentää esitetyn pykälän muotoilua.

Sisäministeriö ei katso perustelluksi täydentää pykälän 4 momenttia niin, että tiedot tehtävän suorittamiseen osallistuvista yksiköistä kattaisi myös kyseisten yksiköiden sijoittautumista koskevat tiedot. Hätäkeskustietojärjestelmässä näkyvät kaikkien yksiköiden asemapaikkatiedot, jotka pelastustoimi on itse sinne syöttänyt ja tilanteen muuttuessa korjaa/täydentää nämä tiedot.

21 § Rekisterinpitäjien välinen tietojen luovuttaminen

Oikeusministeriön mukaan ehdotetun pykälän 1 momenttia olisi syytä pyrkiä täsmentämään siten, että siitä ilmenisi luovutettavien tietojen käyttötarkoitus esimerkiksi luovutuksensaajan lakisääteisen tehtävien hoitamiseksi ja se tuleeko tietojen olla kyseisen tarkoituksen kannalta välttämättömiä vai tarpeellisia. Myös professori Voutilainen kiinnittää huomiota siihen, että esityksen 21 §:n 1 momenttiin ei sisälly välttämättömyys- tai tarpeellisuusedellytystä tietojen antamiseksi eikä ehdotuksen 2 momentista ilmene, onko luovutusoikeus oma-aloitteinen vai tiedot saavan viranomaisen pyyntöön perustuva.

Hätäkeskuslaitoksen mukaan laitoksen operatiivisen toiminnan kehittäminen ja koulutuksen suuntaaminen edellyttää tietoa hätäilmoitusten käsittelyn määrästä ja laadusta. Uudistettavassa laissa tulisi ottaa tarkemmin kantaa Hätäkeskuslaitoksen tapaan saada näitä tietoja, jotta resurssien käyttö on tehokasta ja tarkoituksenmukaista. Oulun hätäkeskuslaitoksen mukaan tiedonsaantioikeutta ei ole hätäkeskuksissa mahdollista toteuttaa siten, että joka kerta tulisi erikseen pyytää lupa kaikilta rekisterinpitäjiltä erikseen.

HAL lausunnon mukaan lakiluonnosta tulisi muuttaa tiedonsaantioikeuksia koskien siten, että Hätäkeskuslaitoksella olisi oikeus käsitellä hätäkeskustietojärjestelmän tietoja salassapitosäännösten estämättä myös analyysi-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa, kun se on tarpeellista.

19.11.2020

Pirkanmaan hyvinvointialue esittää harkittavaksi, että lain 21 §:ssä säädettäisiin rekisterinpitäjien välisestä tietojen luovuttamisesta myös muuhun kuin luonnoksessa esitettyihin laillisuusvalvonta-, suunnittelu- ja kehittämistoimintaa sekä koulutustoimintaa varten. Esimerkiksi alueen pelastusviranomaisen oikeus luovuttaa tietoja toisen alueen pelastusviranomaiselle tai Rajavartiolaitokselle tilannekuvan ja valmiuden ylläpitotarkoituksessa on epäselvä.

Sisäministeriön vastaus

Sisäministeriö kannattaa, että pykälän 1 momenttiin lisätään tietojen tarpeellisuuden edellytys sekä tietojen käyttötarkoitus. Hätäkeskuslaitos saa 19 §:n 1 momentissa säädetyt tietoja muiden viranomaisten rekisteristä. Saatuja tietojen käyttötarkoitus on voimassa olevan lain mukaan mm. hätäilmoitusten arvioiminen, tehtävän välittäminen ja toimivaltaisen viranomaisen tehtävien suorittaminen. Tiedon saava viranomainen tai yksikkö tarvitsee tietoja hätäilmoituksen tai tehtävän arvioimiseen, välittömiä toimenpiteitä edellyttävien lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseen sekä oma-aloitteisten tehtävien suorittamiseen.

Hätäkeskustoiminnan tarkoitus on edistää väestön turvallisuutta ja järjestää hätäkeskuspalveluja. Hätäkeskustoimintaan osallistuvat viranomaiset ovat velvollisia toimimaan lain mukaisesti ja valvomaan omaa toimintaansa, jossa käytetään myös julkista valtaa. Yleistä etua koskevan toiminnan suunnittelu- ja kehittäminen on välttämätöntä väestön turvallisuuden takaamiseksi ja oman toiminnan kehittämiseksi. Tästä syystä esitetyssä 21 §:n 2 momentissa on nimenomaan mahdollistettu Hätäkeskuksen ja muiden rekisterinpitäjien tiedonsaanti toisiltaan, jos tiedot ovat välttämättömiä: 1) laillisuusvalvonta-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnan toteuttamiseksi; 2) koulutuksen toteuttamiseksi pseudonymisoituna; 3) yksittäistapauksessa hengen tai terveyden suojaamiseksi, huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi tai jos on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi. Sisäministeriön näkemyksen mukaan perustuslain tarkkaraajaisuus- ja oikeasuhtaisuusvaatimuksen johdosta esitystä ei voida muuttaa HAL esityksen mukaisesti koskemaan *tarvittavia tietoja*. Pykälän 2 momentin mukaan luovutettavien tietojen tulee olla käyttötarkoitukseen nähden *välttämättömiä*, koska momentissa ei voida tarkasti määrittää mistä tiedoista on kyse.

Hätäkeskuslaitoksen ja uusien rekisterinpitäjien on mahdollista tehdä keskenään tietojenluovutus-sopimus. Tällöin Hätäkeskuslaitoksen (tai muiden pykälässä mainittujen tahojen) ei tarvitse pyytää tietoja joka kerta erikseen, vaan tietomassat voidaan pyytää keskitetysti jokaiselta rekisterinpitäjältä. Näin toimitaan jo nyt Hätäkeskuslaitoksen ja Poliisihallituksen kesken.

Sisäministeriö ei näe perusteltuna ehdotetun pykälän tarkentamista viranomaisten tilannekuvan ja valmiuden ylläpitämisen osalta. Tältä osin tietojen käsittely perustuu kyseisen viranomaisen lakisääteisen tehtävän hoitamiseen ja siihen liittyvään johtovastuuseen, tehtävien tehokkaaseen ja asianmukaiseen hoitamiseen, tehtävien priorisointiin sekä tilannekuvan ylläpitämiseen. Lisäksi mm. valmiuslain (1552/2011) 12 § sisältää varautumisvelvollisuuden. Perusteluja on avattu laajemmin yllä pykälä 16 § vastauksessa.

Sisäministeriö esittää, että pykäläehdotusta täsmennettäisiin 1 momentin osalta seuraavasti:

21 §

*Rekisterinpitäjien välinen tietojen
luovuttaminen*

Hätäkeskuslaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä poliisitoimelle, pelastustoimelle ja sosiaali- ja terveystoimen yksikölle ja Rajavartiolaitokselle sekä muulle yksikölle ja taholle **hätäkeskustoimintaan liittyvän tehtävän tai oma-aloitteisen tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot, jotka Hätäkeskuslaitos on saanut 19 §:n perusteella. Hätäkeskuslaitos saa** kuitenkin luovuttaa **19 §:n** 1 momentin 1—4 ja 8 **kohdassa tarkoitettut** tiedot vain poliisin toimintayksikölle tai Rajavartiolaitoksen virkamiehelle ja 5 **kohdassa tarkoitettut** tiedot vain pelastustoimen yksikölle. **Hätäkeskuslaitos saa luovuttaa** 19 §:n 1 momentin 4 kohdan **mukaiset** tiedot ajoneuvon omistajista tai haltijoista osoite- ja muine yhteystietoineen sekä tiedot ajoneuvon teknisistä tiedoista ja yksilöintitiedoista myös pelastustoimen yksikölle.

19.11.2020

22 § Henkilötietojen käsittely muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen

Pelastusopiston tehtävänä on vastata hätäkeskuspäivystäjien tutkintoon johtavan koulutuksen järjestämisestä ja koulutustoiminnassa on usein tarve hyödyntää hätäilmoituksia ja -tallenteita. Pelastusopiston mukaan Hätäkeskuslaitos luovuttaa jo nykyään Pelastusopistolle koulutustoimintaa varten tallenteita hätäilmoituksista siten, että niistä on peitetty yksilöivät henkilötiedot. Pelastusopistolla on koulutuksellinen tarve saada käyttöönsä kyseisiä tietoja hätäkeskustietojärjestelmästä.

Sisäministeriön vastaus

Sisäministeriö kannattaa esityksen täydentämistä niin, että rekisterinpitäjillä olisi oikeus luovuttaa hätäilmoitustallenteita Pelastusopistolle opiston järjestämää hätäkeskuspäivystäjäkoulutusta varten. Kyseessä on tosiasiaa henkilötietojen toisiokäyttö muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Rekisterinpitäjän tulisi luovuttaa tiedot pseudonymisoituna Pelastusopistolle. Koulutuksessa ei ole perusteltua käyttää autenttisia tallenteita, joissa yhteydenottaja on tunnistettavissa.

Hätäkeskustoiminnasta annetun asetuksen muutosehdotus sisältää uuden 3 a §:n, jonka mukaan Hätäkeskuslaitos voisi hoitaa muina tehtävinään myös Pelastusopistolle hätäkeskuspäivystajaopiskelijoiden koulutukseen liittyvää työharjoittelua. Pelastusopisto pitää tätä esitystä kannatettavana. Asetusmuutos mahdollistaisi, että hätäkeskuspäivystäjällä olisi mahdollisuus opintojen aikaisessa työharjoittelussa harjoitella ohjattuna tosielämän aitojen hätäilmoitusten käsittelyä.

Sisäministeriö esittää, että esitettyyn pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti seuraavasti:

22 §

Henkilötietojen käsittely muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen

Rekisterinpitäjä saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä Pelastusopistolle Pelastusopiston järjestämän hätäkeskuspäivystäjien koulutuksen toteuttamiseksi hätäilmoitustallenteita pseudonymisoituna.

25 § Lokirekisterin tietojen käyttö

Hallituksen esityksen mukaan pykälä esitetään kumottavan. Professori Voutilaisen mukaan hallituksen esitys ei sisällä hätäkeskustietojärjestelmään liittyvien tietojen väärinkäyttöä koskevaa rangaistussääntelyä. Hätäkeskustietojärjestelmässä olevien tietojen väärinkäyttäminen saattaisi täyttää esimerkiksi tietosuojaarikoksen tunnusmerkistön. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota tietosuojaarikoksen tunnusmerkistön eräisiin epäkohtiin (PeVL 51/2018 vp). Tietosuojaarikosta koskeva säännös on niin sanottu blankorikos-säännös. Professori Voutilaisen mukaan 1. lakiehdotus vaikuttaisi olevan sellainen tietosuojaarikoksen tunnusmerkistössä tarkoitettu henkilötietojen käsittelyä koskeva muu laki, johon tulisi sisällyttää asianmukaiset sidokset rikoslaissa säädettyyn tietosuojaarikokseen. Tällaisia viittauksia on sisällytetty niin poliisitoimen kuin Rajavartiolaitoksen henkilötietojen käsittelyä koskeviin lakeihin.

Sisäministeriön vastaus

Sisäministeriö kannattaa, että lakiin sisällytettäisiin asianmukaiset sidokset rikoslaissa säädettyyn tietosuojaarikokseen osana sääntelyn symmetristä kokonaisuutta ja kattavuutta. Sisäministeriö esittää, että esityksen 25 § ei kumottaisi, vaan se muutettaisiin seuraavasti:

25 §**Rangaistussäännös**

Rangaistus tietosuojaarikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 38 luvun 9 §:ssä.

MUUTA

19.11.2020

Pirkanmaan hyvinvointialueen mukaan Häätäkeskuslaitokselle tulisi säätää velvollisuus informoida tietojärjestelmä- ja verkkoliikennehäiriöistä häätäkeskustoimintaan osallistuvia muita tahoja, koska havaituilla häiriötilanteilla on keskeinen vaikutus kaikkien tahojen toimintaan ja varautumistoimenpiteisiin. Lisäksi rekisterinpito pelastustoimen osalta nähtiin uutena tehtävänä, joka edellyttäisi resursointia ja tämä tulee huomioida hyvinvointialuerahoituksessa. Esimerkiksi tietopyyntötilanteissa häätäilmoitusten läpikäyminen ja salassapitoperusteiden arviointi on tunnistettu työlääksi tehtäväksi.

Sisäministeriön vastaus

Häätäkeskuslaitos vastaa häätäkeskusjärjestelmästä ja siihen liittyvien tietojärjestelmä- ja verkkoliikennehäiriöiden selvittämisestä, korjaamisesta ja viestittämisestä häätäkeskustoimintaan osallistuvia tahoja. Kyseessä ei ole erillinen laintasoista sääntelyä vaativa muu tehtävä.

Sisäministeriö toteaa, että hyvinvointialueiden rahoituksesta säädetään hyvinvointialueen rahoituslaissa (617/2021). Kaikista häätäkeskusten tehtävistä vuonna 2021 pelastustoimelle kuului vain 5,7 prosenttia. Tietopyyntöjä tulee Häätäkeskuslaitokselle ja häätäkeskuksille noin 4000 vuosittain ja valtaosa näistä tietopyynnöistä kohdistuu poliisin tai ensihoidon tehtäviin. Pelastustoimen tehtäviin liittyviä tietopyyntöjä on hyvin vähän, alustavan arvion mukaan enimmillään noin 100-200/vuosi. Nämä tietopyynnot koskeva pääasiassa palotutkintaan tai valvontatehtävään liittyviä pelastustoimen itse tekemiä tietopyyntöjä sekä asianomistajan tietopyyntöjä esimerkiksi vakuumusyhtiölle tai ilmoitinlaitteiden testauslokien tietopyyntöjä. Pelastustoimen tietopyynnot eivät sisällä arkaluonteisia tai erityisiä henkilötietoja, ja ne ratkaistaan pääsääntöisesti julkisuuslain nojalla. Tältä osin pelastustoimen tietopyyntöjen osalta tietopyynnön arviointi ei ole rekisterinpitäjälle samassa määrin erityistä ja vaativaa, kuin esimerkiksi poliisin tai sosiaalihuollon tietojen osalta. Poliisia tai sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevien tietojen tietopyynnöissä rekisterinpitäjän harkittavaksi tulevat myös erityiset seikat kuten arkaluonteisiin sosiaalihuollon asiakastietoihin tai rikosasioihin liittyvien tietojen erityisyys.

Laki 3. Konsulipalvelulain 9 §

Sisäministeriön ehdotus

Sisäministeriö ehdottaa, että esityksen mukaisessa konsulipalvelulain 9 §:n 2 ja 3 momenteissa olevat *ulkoasiainministeriö* korjataan ajantasaiseen muotoon *ulkoministeriö* seuraavasti:

9 §

Konsulipalvelujen järjestäminen ulkoasiainhallinnossa

Jos konsulipalvelua tarvitaan maassa, joka ei kuulu minkään edustuston toimipiiriin, *ulkoministeriö* määrää konsulipalvelun antamisesta. *Ulkoministeriö* voi antaa sellaisia konsulipalveluja, jotka eivät edellytä palvelun antamista asianomaisessa valtiossa ja palvelu muutoinkin soveltuu annettaviksi *ulkoministeriössä*. Tarkempia säännöksiä *ulkoministeriön* antamista konsulipalveluista voidaan antaa tasavallan presidentin asetuksella.

Laki 4. Pelastuslaki

Pelastuslaitosten ja hyvinvointialueiden lausunnoissa nostettiin esiin pelastustoimen tiedonsaantioikeudet mm. erilaisia valvonta- ja tilastointitehtäviä varten sekä tietojen toisiokäyttö ja toivottiin täsmennettävän sääntelyä tältä osin. Pohjois-Karjalan hyvinvointialue ja Pohjois-Karjalan pelastuslaitos-liikelaitos esittää, että pelastusviranomaisella olisi oikeus pelastuslain 78 § mukaisen valvontatehtävän suorittamista ja pelastuslain 96 § mukaista laskutusta varten tai pelastustoiminnan suunnittelemiseksi saada häätäkeskustietojärjestelmästä tietoja häätäkeskuksen valvonnassa olevien pelastuslain 12 § ja laki pelastustoimen laitteista soveltamisalaan kuuluvien teknisten järjestelmien tietoja muiden säädösten sitä estämättä. Lisäksi lainsäädäntöä esitetään tarkennettavan siten, että tarkastuslaitoksen olisi oikeus saada häätäkeskuksen valvonnassa olevasta laitteesta häätäkeskustietojärjestelmään kirjatut tiedot pelastustoimen laitteista annetun lain 7 ja 13 § mukaista valvontatehtävää suoritettaessa. Häätäkeskuslaitoksen velvollisuutta pelastuslaki 42 §

19.11.2020

mukaisen ilmoituksen tekemiseen tulisi täsmentää lainsäädännössä kattamaan turvallisuusjärjestelmien vakavat ongelmatilanteet.

Sisäministeriön vastaus

Eduskunnan käsiteltävänä olevassa esityksessä laiksi pelastuslain muuttamisesta (HE 184/2022 vp) pelastuslain 89 § sisältää ehdotuksen siitä, että pelastusviranomaisella olisi oikeus saada Hätäkeskuslaitokselta tietoja hätäkeskuksiin liitetyistä paloilmoittimista ja muista laitteistoista, joiden paloilmoitukset on liitetty hätäkeskukseen. Tästä syystä hätäkeskuslakiin ei ole tarve tehdä päällekkäistä sääntelyä. Samassa pelastuslain uudistuksessa arvioitiin pelastuslain 42 §:n osalta, että laitteiston toimintakunnon heikkeneminen ei tarkoita, että rakennuksessa olisi ilmeinen palovaara tai muu onnettomuusriski, ja se tarkoittaa vain, että laitteisto ei toimi tarkoitetulla tavalla. Voimassa olevan pelastustoimen laitteista annetun lain (10/2007) 13 §:n mukaan tarkastuslaitoksen tulee ilmoittaa alueen pelastusviranomaiselle tarkastustoiminnassaan havaitsevista vakavista puutteista. Tältä osin pelastuslain 42 §:ä ei ole esitetty muutettavaksi pelastuslain uudistuksessa eikä sitä ole perusteltua tehdä tässä esityksessä.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan voimassa olevan pelastuslain henkilötietojen käsittelyä, tietosuoja ja tiedonsaantioikeuksia koskeva sääntely vaatii laajan kokonaisarvion, joka on arvioitu voitavan tehdä aikaisintaan seuraavalla hallituskaudella.

VOIMAANTULO

Ehdotetut lait on esitetty tulemaan voimaan vuoden 2023 alussa. Hätäkeskustoiminnasta annetun lain 16, 16 a ja 17-25 § on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024.

Hätäkeskuslaitos, Oulun hätäkeskus ja Keravan hätäkeskus esittävät, että hätäkeskuslain muutosten jälkimäinen osa tulisi voimaan esitettyä myöhemmin, esimerkiksi vuoden kuluttua ensimmäisen osan voimaantulosta. Perusteluna on se, että jälkimmäisen osan toimeenpano edellyttää tietoteknisiä muutoksia, joiden toteuttamiseen liittyy nykyisen hätäkeskustietojärjestelmän muuttaminen. Tämä edellyttää huolellista suunnittelua, laadukasta muutostyötä sekä runsaasti testaamista, joten muutokset eivät ole nopealla aikataululla toteutettavissa. Oulun ja Keravan hätäkeskuksen mukaan on toteutettava teknisiä muutoksia, rekisterinpitoon on laadittava ohjeet ja henkilöstö on koulutettava.

Sisäministeriön vastaus

Sisäministeriö esittää, että ehdotetut lait, tulisivat voimaan mahdollisimman pian vuoden 2023 aikana, mutta hätäkeskuslain 16 ja 16 a § ja 17-25 §:t tulisivat kuitenkin voimaan vasta 1.1.2024. EU tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojalain nojalla hätäkeskustoimintaan osallistuvat viranomaiset ovat jo nyt rekisterinpitäjiä omien tietojensa osalta, eikä muutosten voimaantuloa ole kannatettava tästä syystä lykätä.

Hallituksen esityksen sivulla 43 on kuvattu kohdassa 5.2.2.2 *Välttämättömien tietoteknisten muutosten kustannukset*. Kyseinen arvio on tehty yhdessä Hätäkeskuslaitoksen kanssa ja ainoa tosiasiallinen välttämätön tietotekninen muutos on lokirekisterin käytönvalvonnan työkalun toteuttaminen jokaiselle rekisterinpitäjälle. Hätäkeskuslaitos ei ole tuonut esiin muita teknisiä muutostarpeita hätäkeskustietojärjestelmään. Lokirekisteri on mahdollista toteuttaa vuoden 2023 aikana.

Hätäkeskuslaitos ei vastaa muiden rekisterinpitäjien ohjeista. Rekisterinpitäjyyden muutos, tietolupien ja näihin liittyvien prosessien tai laadun- ja laillisuusvalvonnan Hätäkeskuslaitoksen oman ohjeistuksen päivittäminen ei vaikuta Hätäkeskuslaitoksen operatiiviseen toimintaan ja on toteutettavissa vuoden 2023 aikana. Hätäkeskuslaitokselle ei tule uusia rekisterinpitäjän velvoitteita eikä päivityshenkilöstön tehtävät tai henkilötietojen käsittely muutu nykyisestä, joten näiltä osin ohjeistusta, tehtävänkäsittelyohjeet mukana lukien, ei ole tarve päivittää lainmuutoksen johdosta.